

N:o 53.

Ank. till Riksd. Kansli den 21 April 1886, kl. 7 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående pensionsrätt för innehavare af en professur, afsedd att vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet genom sär-skilda gäf vomedel upprättas. (1:a U. A.)

Uti en den 19 nästlidne Mars till Riksdagen aflåten proposition, N:o 34, har Kongl. Maj:t, i anledning af en utaf Universitetskansleren gjord framställning samt under åberopande af bifogadt utdrag af protokollet öfver ecklesiastikären den för ofvannämnde dag, föreslagit Riksdagen att medgifva, att innehavare af den professur, som i följd af en särskildt erbjuden gäfva å 100,000 kronor kunde komma att upprättas vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet, måtte tillerkännas pensionsrätt lika med den, som för närvarande tillkomme ordinarie professor vid institutet.

Enligt hvad af ofvan åberopade statsrådsprotokoll inhemtas har Kongl. Maj:ts ofvanberörda framställning föranledts af en af Universitetskansleren aflåten skrifvelse, hvarmed öfverlemnats i bestyrkt afskrift ett af f. d. Provinsialläkaren Thure Gustaf Olof Böttiger utfärdadt gäfvobref å 100,000 kronor för upprättande af en ny professur vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet; varande nämnda gäfvobref af följande lydelse:

»Till Kongl. Karolinska mediko-kirurgiska institutet i Stockholm.

Medicinen har under sin utveckling sönderfallit i olika delar. Särskildt har på det praktiska området från den invertes medicinen och kirurgien allaredan många specialämnen lösbrutits och, till vetenskapens och undervisningens fromma, fått sina egna målsmän, exempelvis barnsjukdomarna, sinnessjukdomarna, de veneriska sjukdomarna, qvinno-sjukdomarna och förlossningsläran. Emellertid återstår ännu flera viktiga discipliner, hvilka kräfva en sjelfständig ställning; sådana äro t. ex. hudsjukdomarna, nervsjukdomarna, hals-bröstsjukdomarna, ögonsjukdomarna, örongsjukdomarna med flera. Att i vårt land en dylik anordning hittills icke blifvit genomförd, har väl hufvudsakligen berott på bristande tillgångar. På det att detta hinder delvis måtte blifva undanröjdt, har en förmögen person, som vill vara okänd, lifligt intresserar sig för den fosterländska medicinens vidare utveckling och vid mig är fastad genom en mångårig vänskap, erbjudit sig att genom mig och detta öppna gäfvobref till Kongl. Karolinska mediko-kirurgiska institutet i Stockholm öfverlemlna en summa af etthundratusen (100,000) kronor på följande vilkor:

1:o. Kapitalet utgör grundfonden för en ordinarie professur vid institutet i någon af den praktiska medicinens specialgrenar; och skall jag, såvida institutet erhåller bemyndigande att mottaga gäfvan, samtidigt med penningemedlens öfverlemnande närmare bestämma i hvilket läroämne professuren skall upprättas.

2:o. Kapitalet bör så placeras, att det mot fullgod säkerhet gifver största möjliga afkastning, och skall räntan oafkortad utgå såsom lön åt professorn i ämnet. Tillfälligtvis uppkommande räntebehållning användes till kapitalets förökande.

3:o. Första gången och för öfritt under min lifstid så ofta ledighet inträffar förbehåller jag mig rätten att till innehafvare af lärostolen kalla någon svensk medicine doktor. Efter min död öfvergår kallelserätten till Karolinska mediko-kirurgiska institutets lärarekollegium och stände det då nämnda kollegium fritt att kalla hvilken person som helst inom den skandinaviska halföns område, som kollegium pröfvar för platsen vara lämplig. Den sálunda af mig eller lärarekollegium kallade bör i vederbörlig ordning af Kongl. Maj:t till professor utnämnas. Lärostolen får aldrig kungöras till ansökan ledig.

4:o. Professor åligger att sex månader om året, två gånger i veckan och två timmar hvarje gång, utan ersättning meddela klinisk undervisning; dock må det stå honom fritt att, om han anser det för undervisningen nyttigare, fördela densamma på färre månader emot en relativ höjning af klinikdagarnes antal i veckan.

5:o. För fullgörande af ofvannämnda kliniska undervisningsskylldighet böra, till dess på annat sätt kan ordnadt varda, å Serafimerlasarettet ställas till professorns förfogande tvenne sjukrum, ett å mans- och ett å qvinnoafdelningen, hvardera å omkring 10 sängar.

6:o. I pensionsrätt och för öfrigt i alla skyldigheter och rättigheter, som här ej äro särskildt vidrörda, bör den nye professorn varda likställd med institutets hittills varande ordinarie professorer.

7:o. I händelse jag med döden är afgången, innan frågan om den nya professuren i enlighet med detta gäfvobref är afgjord, skall bland mina efterlemnade papper finnas en bevitnad och med mitt sigill förseglad handling, upptagande såväl den disciplin, den nya professuren skall omfatta, som ock den person, hvilken jag vill utnämna till att första gången innehafva densamma, och skola dessa sålunda lemnade skriftliga förordnaden hafva samma gällande kraft som om jag ännu lefde.

8:o. Sedan institutet erhållit bemyndigande att emottaga den förenämnda donationen på ofvanstående vilkor, skall kapitalet senast inom tre månader till institutet öfverlemnas antingen af mig eller, om jag då är död, af utredningsmannen i mitt dödsbo.

9:o. Uppstå inom lärarekollegium olika meningar om tolkningen af föreskrifterna i detta gäfvobref, hänskjutes frågan under min lifstid till mitt och efter min död till kanslerns afgörande.

Stockholm i Oktober 1885.

*Gustaf Böttiger.
Med. D:r Chir. Mag:r,
f. d. Provinssläkare och Brunnssintendent.»*

I detta ärende yttrade Departementschefen:

»På samma gång lärarekollegiet vid Karolinska institutet i skrifvelse till universitetskansleren anhållit om vidtagande af åtgärder för uppfyllande af de i gäfvobrefvet stadgade vilkor samt om bemyndigande för lärarekollegiet att mottaga de donerade medlen till behörig förvaltning, har kollegiet — befarannde att svårigheter skulle kunna möta för vederbörande myndigheter att ingå på de uppstälda vilkoren, i afseende å hvilka, enligt hvad kollegiet hade sig bekant, inga förändringar å gifvarens sida stode att erhålla — erinrat, att en fullkomlig trygghet för att ett tillmötesgående af vederbörande i afseende på vilkoren icke skall medföra den minsta våda förefinnes i de personliga egenskaperna hos den, som enligt den okände gifvarens förordnande har att bestämma i hvilket läroämne professuren skall upprättas

och som första gången och för öfright under sin lifstid eger att kalla innehafvare af lärostolen. Tillika har lärarekollegiet åberopat en af Böttiger den 28 November 1885 utfärdad handling, deri Böttiger förklarat, att sjette punkten i gäfvobrefvet bör så tolkas, att genom den samma åt innehafvaren af den på grund af donationen upprättade lärostolen tillförsäkras rätt till en pension af statsmedel lika med den, som nu är bestämd för institutets ordinarie professorer, eller 4,500 kronor.

Universitetskansleren har i ofvannämnda skrifvelse hemstält, att Eders Kongl. Maj:t måtte dels bereda rättighet för ifrågavarande befattnings blifvande innehafvare att under lika vilkor med institutets öfrige professorer erhålla pension till det för desse nu utgående belopp samt att för uppehållande af klinisk undervisning, till dess på annat sätt kan varda ordnad, å Serafimerlasarettet ega till sitt förfogande två sjukrum, ett å mans- och ett å qvinnoafdelningen, hvartdera å omkring tio sängar, dels i nåder tillåta, att berörda tjänst må tillsättas på det af Böttiger föreslagna sätt, dock med förbehåll att, derest den utseddes val af Kongl. Maj:t skulle ogillas, nytt val skall ega rum, dels och bemyndiga kanslersembetet att meddela institutets lärarekollegium tillstånd att mottaga de donerade medlen för att förvalta dem i öfverensstämmelse med gifvarens föreskrifter och institutets stadgar.

Uti ett från direktionen öfver Serafimerlasarettet infordradt, den 5 innevarande Mars afgifvet utlåtande har direktionen förklarat sig för sin del finna det i femte punkten af gäfvobrefvet omhandlade vilkoret icke böra utgöra något hinder för mottagande af den erbjudna donationen, derest Eders Kongl. Maj:t skulle finna de öfriga vilkoren antagliga.

Såsom af gäfvobrefvet framgår, är gäfvan gjord beroende, bland annat, deraf att den ifrågasatta lärostolens professor blifver i afseende å pensionsrätt likställd med Karolinska institutets hittills varande ordinarie professorer. Enligt nådigt bref den 2 Juni 1876 är sådan professor berättigad att efter uppnådda 65 år vid afskedstagandet uppööra årlig pension till belöpp af 4,500 kronor.

På det Riksdagen må komma i tillfälle att taga under ompröfning, huruvida Riksdagen vill medgifva den pensionsrätt, som sålunda utgör ett vilkor för att den om ett varmt intresse för den medicinska undervisningen vittnande gäfvan skall komma till verkställighet, hemställer jag, att Eders Kongl. Maj:t täcktes hos Riksdagen göra framställning derom, att innehafvare af den professur, som i följd af den erbjudna

gåfvan kan komma att upprättas vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet, må tillerkännas pensionsrätt lika med den, som för närvarande tillkommer ordinarie professor vid institutet.»

Då läkarevetenskapen nu mera nått en sådan utveckling, att upprättandet af lärostolar i dess särskilda specialämnen alltmera blifvit af behovet påkalladt samt inrättandet af en professur i något af de ämnen, som i ofvanintagna gåfvobref äro omförmälda, alltså otvifvelaktigt måste vara till fromma för denna vetenskap, har Utskottet, enär, såsom af det ofvan anförda framgår, upprättandet af en sådan professur möjliggöres derigenom, att den blivande innehafvaren af densamma från statens sida tillförsäkras pensionsrätt, ansett sig ega fullt skäl för tillstyrkande af Kongl. Maj:ts ofvanberörda framställning.

Dock har Utskottet ansett att vid beviljandet af den föreslagna pensionsrätten böra fästas några vilkor, hvilka dels synas ligga i sakens egen natur och dels torde böra stadgas till förekommande af möjliga tvistigheter angående gåfvobrefvets rätta tolkning. Sålunda synes det, enligt Utskottets förmenande, böra falla af sig sjelf, att så väl det läroämne, den nya professuren skall omfatta, som valet af den person, hvilken skall uppehålla densamma, af Kongl. Maj:t godkännas.

Beträffande vidare det i 4:de punkten af gåfvobrefvet förekommande stadgandet, att det skulle stå innehafvaren af den nya professuren fritt att, om han ansåge det för undervisningen nyttigare, fördela densamma på färre månader af året än sex, torde det böra bestämmas, att sådant endast må ske med Karolinska institutets lärarkollegii medgivande.

Vidkommande slutligen den i 6:te punkten intagna bestämmelsen, att den nye professorn borde i afseende å alla rättigheter, hvilka ej vore i gåfvobrefvet särskilt vidrörda, varda likstäld med institutets hittills varande ordinarie professorer, har Utskottet ansett det böra uttryckligen förklaras, att innehafvaren af den nya lärostolen icke må på grund af denna bestämmelse ega att fordra högre löneförmåner än det belopp, hvartill behållna räntan af det donerade kapitalet uppgår.

På grund af hvad sålunda blifvit anfört hemställer Utskottet,

att Riksdagen må medgifva, att innehafvare af den professur, som i följd af en särskildt erbjuden gåfva å 100,000 kronor kan komma att upprättas vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet, må tillerkännas pensionsrätt lika med den, som för närvarande tillkommer ordinarie professor vid institutet, dock

under vilkor *dels* att så väl det läroämne, den nya professuren skall omfatta, som valet af den person, hvilken skall uppehålla densamma, ävensom af den förste innehafvarens efterträdare, af Kongl. Maj:t godkännas, *dels* att förändringar i de ordinarie undervisningstiderna, som af innehafvaren af förutnämnde professur kunna önskas, endast må ega rum med Karolinska mediko-kirurgiska institutets lärarekollegii medgifvande, *dels ock* att nämnde innehafvare icke må ega rättighet att fordra högre löneförmåner än behållna räntan af det donerade kapitalet.

Stockholm den 19 April 1886.

På Stats-Utskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.